

Sygn. akt: I C 228/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia del. Dorota Scott-Sienkiel Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Szczepanek
-----------------	--

po rozpoznaniu w dniu 29 sierpnia 2022 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o.o. w upadłości przeciwko R. P.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną i wydanie nieruchomości

I. uznaje za bezskuteczną w całości w stosunku do masy upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o.o. w upadłości umowę przeniesienia własności nieruchomości- przewłaszczenia na zabezpieczenie zawartą dnia 19 maja 2017r. przed notariuszem B. P. w Kancelarii Notarialnej w O. (repertorium A numer (...)) pomiędzy upadłą a pozwanym R. P., której przedmiotem był lokal niemieszkalny nr (...) stanowiący odrębną nieruchomość o powierzchni 162,40 m⁽²⁾ położony na 1 kondygnacji budynku nr (...) przy ul. (...) w O., dla którego Sąd Rejonowy w O. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) wraz ze związanymi z nim udziałami wynoszącymi (...) części w częściach wspólnych budynku i w prawie własności gruntu, dla których Sąd Rejonowy w O. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...),

II. zobowiązuje pozwanego do wydania nieruchomości opisanej w pkt I wyroku do masy upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o.o. w upadłości w terminie 14 dni od uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie,

III. nakazuje ściągnąć od pozwanego R. P. na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Olsztynie) z tytułu opłaty, o której powód był zwolniony, kwotę 80.116,60 zł,

IV. zasądza od pozwanego R. P. na rzecz powoda Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o.o. w upadłości kwotę 10.877,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu- z ustawowymi odsetkami za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

sędzia del. Dorota Scott-Sienkiel

Sygn. akt IC 228/21

UZASADNIENIE

Powód Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o.o. w upadłości wniósł o:

1. uznanie za bezskuteczną w całości w stosunku do masy upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o.o. w upadłości umowy przeniesienia własności nieruchomości- przewłaszczenia na zabezpieczenie zawartej dnia 19 maja 2017r. pomiędzy upadłą a pozwanym R. P., której przedmiotem był lokal niemieszkalny nr (...) stanowiący odrębną nieruchomość o powierzchni 162,40 m² położony na 1 kondygnacji budynku nr (...) przy ul. (...) w O., dla którego Sąd Rejonowy w O. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) wraz ze związanymi z nim udziałami wynoszącymi (...) części w częściach wspólnych budynku i w prawie własności gruntu, dla których Sąd Rejonowy w O. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...),

2. zobowiązanie pozwanego do wydania nieruchomości opisanej w pkt 1 do masy upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o.o. w upadłości w terminie 14 dni od uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie,

Powód wniósł także o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według spisu kosztów, a w razie jego braku- wg norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu, powód wskazał, że zaszyły wszystkie przesłanki do uznania bezskuteczności czynności prawnej, a więc:

- istnienie wierzytelności podlegającej ochronie pauliańskiej i pokrzywdzenie wierzycieli, gdyż już w czasie zawierania umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie upadła była niewypłacalna;

- uzyskanie przez pozwanego korzyści majątkowej w wyniku kwestionowanej czynności, gdyż do jego majątku weszła sporna nieruchomość warta według stron 800.000 zł na zabezpieczenie spłaty pożyczki udzielonej upadłej w łącznej kwocie 680.000 zł, gdzie wartość pożyczki wynosiła 340.000 zł a umówione odsetki miały stanowić kolejne 340.000 zł, przy czym aktualna wartość nieruchomości na dzień dzisiejszy wynosi od 1.333.151,00 zł do 1.578.809,38 zł i jest nieproporcjonalnie wysoka wobec wartości udzielonej upadłej pożyczki;

- świadomość upadłej, że wyzbywając się majątku w drodze umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie działa na niekorzyść wierzycieli, gdyż sporną umowę zawarł w imieniu (...) Sp z o.o. prezes Zarządu M. P., który 6 dni później w imieniu Spółki złożył wniosek o otwarcie postępowania układowego, w którym deklarował złą sytuację finansową spółki;

- świadomość pozwanego, że upadła działała z pokrzywdzeniem wierzycieli oraz zła wiara pozwanego, gdyż pozwany jako osoba będąca w bliskim stosunku z upadłym wiedział, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (pozwany był współnikiem upadłej spółki oraz synem prezesa upadłej M. P.). Zresztą, zdaniem powoda, umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie jest czynności nieodpłatną, co oznacza, że przesłanka świadomości osoby trzeciej o działaniu dłużnika z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela nie jest wymagana;

- związek przyczynowy między zaskarżoną czynnością upadłej a jego niewypłacalnością, gdyż gdyby nieodpłatne zbycie nieruchomości w formie przewłaszczenia na zabezpieczenie na rzecz pozwanego, wartość majątku upadłej byłaby większa a tym samym wierzyciele zostaliby zaspokojeni w znacznie wyższej wysokości. Ze względu na fakt, że nieodpłatnie wyprowadzona z majątku upadłej spółki nieruchomość nie była obciążona hipotecznie, więc suma uzyskana z jej sprzedaży trafiłaby do wierzycieli niezabezpieczonych rzeczowo.

Powód podniósł, że zgodnie z art. 132 ust. 1 w zw. z art. 131 prawo upadłościowe, syndyk może złożyć powództwo o uznanie czynności za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości, działa wtedy na rzecz wszystkich wierzycieli. Jednocześnie art. 134 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe upoważnia syndyka do złożenia powództwa o wydanie rzeczy, które ubyły z majątku upadłego (pозew, k. 263-269).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu.

Pozwany podniósł, że ustalenia Sądu Okręgowego w Olsztynie, dokonane w prawomocnym postanowieniu z dnia 22.11.2017r. (sygn.. akt V Gz (...)), co do braku pokrzywdzenia wierzycieli (...) Sp. z o.o., między innymi w wyniku czynności prawnej umowy przeniesienia własności- przewłaszczenia na zabezpieczenie, są wiążące dla Sądu rozpoznającego powództwo w niniejszej sprawie (art. 365§1 k.p.c.). Nadto pozwany od drugiej połowy 2011 roku jest mniejszościowym udziałowcem posiadającym ok. 12% udziału w kapitale zakładowym spółki, nigdy nie sprawował funkcji w zarządzie ani nie był podmiotem uprawnionym do jej reprezentowania, stąd wiedzę co do sytuacji finansowej Spółki opierał wyłącznie na oficjalnych sprawozdaniach finansowych, a przede wszystkim na treści audytów biegłych rewidentów. Raporty i opinie biegłych rewidentów nie zawierały natomiast jakichkolwiek informacji o zagrożeniu niewypłacalnością bądź upadłością Spółki. Opinia za 2016r. zalecała poprawę płynności natychmiastowej Spółki, w co pozwany zaangażował się osobiście zaciągając osobiste zobowiązanie finansowe- komercyjny kredyt w (...) Banku S.A. w dniu 15.05.2017r., z którego środki zostały przekazane na udzielenie pożyczki Spółce (...) celem kontynuowania rozpoczętych inwestycji budowlanych, w które Spółka była zaangażowana. Podjęte w ten sposób przez Zarząd Spółki działania miały na celu zwiększenie stopnia zaspokojenia jej wierzycieli, jak również kontynuowania działalności operacyjnej w ramach postępowania układowego, zgodnie z wolą wierzycieli Spółki. Pozwany zakwestionował wskazaną w pozwie wartość nieruchomości sąsiednich w budynku przy ul. (...) w O., jak również neodpłatny charakter umowy przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie i okoliczność, że uzyskał neodpłatną korzyść majątkową. Wskazał, że wartość umowy pożyczki wynosiła 800.000 zł i co do zasady odpowiadała wartości rynkowej lokalu nr (...) przy ul. (...) w O. dla cen w maju 2017r. Podniósł, że umowa nie może być uznana za krzywdzącą dla wierzycieli w sytuacji, gdy dłużnik w zamian za swoje świadczenie uzyskał ekwiwalent, który znajduje się w jego majątku lub został wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli. W sprawie nie zachodzi też związek przyczynowy między przedmiotową czynnością prawną a powstaniem lub pogłębieniem stanu niewypłacalności Spółki. Pozwany zaprzeczył także, by przesłanki niewypłacalności Spółki istniały od 2015r., że wartość zobowiązań upadłego w postępowaniu upadłościowym przekraczała 18 mln zł, że strony umowy przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie zaniżyły wartość nieruchomości lokalowej (odpowiedź na pozew, k. 329-354, replika na odpowiedź na pozew, k. 492-494).

Sąd ustalił, co następuje:

Raport z badania sprawozdania finansowego (...) Sp z o.o. w O. za rok obrotowy 2016 z dnia 31.03.2017r. wskazywał na występowanie w jednostce istotnych zakłóceń w terminowym regulowaniu wymagalnych zobowiązań, przekroczenie bezpiecznego wskaźnika łącznego zadłużenia jednostki określonego na poziomie 50% aktywów, straty w działalności gospodarczej za lata 2015 i 2016 (k. 394-422, opinia niezależnego biegłego rewidenta, k. 423-425).

Pozwany w dniu 15.05.2017r. zawarł z (...) Bankiem umowę kredytu na bieżące finansowanie działalności gospodarczej w kwocie 450.000 zł (umowa kredytu (...) nr (...), k. 432-437).

Pozwany R. P. był współnikiem Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o. o. z siedzibą w O. i synem Prezesa Spółki kiedy w dniu 18 maja 2017r., Spółka reprezentowana przez Prezesa- M. P. zawarła z nim umowę pożyczki, na mocy której R. P. udzielił spółce pożyczki w kwocie 340.000 zł z odsetkami w wysokości 10% w stosunku rocznym według stałej stopy procentowej. Zgodnie z umową pożyczka miała być spłacana w ratach do dnia 10 każdego miesiąca, do dnia 19 maja 2027r, zaś wysokość raty strony ustaliły na kwotę 6.666,66 zł. W celu zabezpieczenia spłaty pożyczki, pożyczkobiorca zobowiązał się dokonać przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości lokalowej stanowiącej własność Spółki- lokalu niemieszkalnej nr (...) położonego w budynku usługowo-mieszkalnym nr (...) przy ul. (...) w O.. Strony umowy zastrzegły, że w przypadku, gdy Spółka będzie pozostawać w zwole ze spłatą dwóch rat pożyczki, pożyczkobiorca będzie miał prawo żądać, aby nieruchomość stanowiąca przedmiot umowy przewłaszczenia na zabezpieczenia została mu wydana celem sprzedaży i zaspokojenia z ceny wszelkich roszczeń w pełnej wysokości (wydruk z KRS, k. 230-238, umowa pożyczki, k. 13-15).

W dniu 19 maja 2017r. strony umowy pożyczki zawarły w formie aktu notarialnego umowę przeniesienia własności – przewłaszczenia na zabezpieczenie, której przedmiotem był lokal niemieszkalny nr (...) stanowiący odrębną nieruchomość o powierzchni 162,40 m2 położony na 1 kondygnacji budynku nr (...) przy ul. (...) w O., dla którego Sąd Rejonowy w O. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) wraz ze związanymi z nim

udziałami wynoszącymi (...) części w częściach wspólnych budynku i w prawie własności gruntu, dla których Sąd Rejonowy w O. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...). Wartość nieruchomości strony określili na kwotę 800.000 zł. Spółka zatrzymała przewłaszczonego lokal w swoim władaniu w charakterze biorącego w użyczenie z prawem korzystania z lokalu w sposób odpowiadający jego właściwościom i zgodne z jego przeznaczeniem, pobierania pożytków cywilnych i prawnych z lokalu. Opisywana umowa powtórzyła zapis z umowy pożyczki, że w przypadku, gdy Spółka będzie pozostawać w zwłoce ze spłatą dwóch rat pożyczki, pożyczkobiorca będzie miał prawo żądać, aby nieruchomość stanowiąca przedmiot umowy przewłaszczenia na zabezpieczenia została mu wydana celem sprzedaży i zaspokojenia z ceny wszelkich roszczeń w pełnej wysokości (§5 ust. 2 umowy). W sytuacji terminowej spłaty pożyczki z odsetkami, pozwany zobowiązał się do zwrotnego przeniesienia własności przewłaszczonego lokalu w terminie 7 dni od dnia spłaty pożyczki. Strony uzgodniły, że lokal może być sprzedany przez pozwanego przed upływem terminu zwrotu pożyczki wyłącznie wskazanym przez Spółkę nabywcom za cenę nie niższą niż 800.000 zł. W takim wypadku z ceny sprzedaży, pozwany potrąci istniejącą na dzień umowy sprzedaży wierzytelność wynikającą z umowy pożyczki, a pozostała część ceny sprzedaży zostanie przelana na rachunek bankowy Spółki (§7 umowy). W przypadku nie wywiązania się przez Spółkę ze spłaty pożyczki w umówionym terminie, pozwany może wezwać pisemnie Spółkę do wydania przedmiotu przewłaszczenia w ciągu 7 dni od dnia otrzymania wezwania, przy czym wydanie nastąpi najpóźniej do dnia 19.06.2027r. (akt notarialny Rep. A nr (...) -umowa przeniesienia własności- przewłaszczenie na zabezpieczenie, k. 17-23, treść księgi wieczystej nr (...), k. 25-34, nr (...), k. 247-258).

Spółka nigdy nie rozpoczęła spłaty pożyczki, zaś nieruchomość została wydana pozwanemu (okoliczności bezsporne).

W dniu 25 maja 2017r. do Sądu Rejonowego w O. wpłynął wniosek (...) Sp. z o.o. w O. o otwarcie postępowania układowego, podpisany m.in. przez Prezesa Spółki M. P.. Z treści wniosku wynikało, że na dzień 30.04.2017r. długi Spółki wyniosły 4.838.534,97 zł (wchodzące do układu), nadto istniały zobowiązania pozaukładowe (zabezpieczone), głównie wobec banków, w kwocie 5.292.533,43 zł. Wnioskodawca przyznał, że spółka ma opóźnienia w spłacaniu swoich wierzycieli, Spółka nie zapłaciła też pełnych składek na ubezpieczenia społeczne pracowników do ZUS (wniosek o otwarcie postępowania układowego ze spisem wierzytelności, k. 36-51).

Po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego w dniu 19.06.2017r., w sprawozdaniu z dnia 19.07.2017r. nadzorca sądowy, umowę przeniesienia własności- przewłaszczenie na zabezpieczenie z dnia 19.05.2017r. wymienił jako czynność prawną, która mogłaby uznana za bezskuteczną na podstawie przepisów prawo upadłościowe. Sędziakomisarz Sądu Rejonowego w O. złożył sprawozdanie do akt bez zastrzeżeń ze strony sędziego (sprawozdanie z czynności nadzorca sądowego, k. 53-55, postanowienie z dnia 25.07.2017r. sygn. akt VGru (...)).

Postanowieniem z dnia 5.09.2017r. Sąd Rejonowy w O. umorzył postępowanie układowe prowadzone pod sygn. akt: V Gru (...). Uznał, że prowadzenie wobec dłużnika postępowania układowego skutkowałoby pokrzywdzeniem wierzycieli. Odnośnie umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie zawartej z R. P. stwierdził, że spełniała ona warunek bezskuteczności czynności prawnej z art. 127 i 128 p.u. Wartość pożyczki to kwota 340.000 zł, a umówione odsetki to kolejne 340.000 zł. Wartość nieruchomości określona przez strony wynosiła natomiast 800.000 zł. Umowa zawarta została z ówczesnym współnikiem spółki i stanowiła zabezpieczenie długu niewymagalnego, dokonane po jego powstaniu. Umowę tę należy ocenić jako dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli, gdyż pożyczkodawca za swoje świadczenie o wartości 680.000 zł otrzymał nieruchomość wartą 800.000 zł a do zwrotu nadwyżki nad wartością zadłużenia spółki zobowiązany był wyłącznie wówczas gdyby zdecydował się sprzedać lokal. Na skutek zażalenia dłużnika, postanowienie zostało uchylone postanowieniem Sądu Okręgowego w O. z dnia. Sąd odwoławczy uznał, że umorzenie postępowania na tym etapie jest przedwczesne, gdyż dłużnik czyni starania, by utrzymać płynność finansową oraz kontynuować działalność w celu uzyskiwania zysków. Sąd Okręgowy ocenił, że umowa zawarta z R. P., nie miała na celu pokrzywdzenia wierzycieli, a faktycznie zmierzała do zachowania odpowiedniego finansowania działalności spółki. Ostatecznie postępowanie układowe Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) Sp. z o.o. w restrukturyzacji w O. zostało umorzone postanowieniem Sądu Rejonowego w O. z dnia 10.06.2019r. w sprawie sygn. akt V GRu(...). Sąd Rejonowy ustalił, że głównym źródłem finansowania spółki miały być nadwyżki uzyskiwanych przychodów nad kosztami operacyjnymi. Jednak zakładanej nadwyżki dłużnik w trakcie postępowania nie osiągnął. W latach 2015-2018 dłużnik zanotował straty wynikające z jego działalności, zaprzestał płacenia

bieżących i wymagalnych zobowiązań a opóźnienia w płatnościach przekraczają 30 dni, zmniejszają się jego aktywa majątkowe- wyprzedaje lub podejmuje próby sprzedaży środków trwałych. W postępowaniu restrukturyzacyjnym uczestniczy 209 wierzycieli z kwotą roszczeń w wysokości 10.945.527,45 zł, w tym wierzytelności objęte z mocy prawa postępowaniem układowym wynoszą 5.706.238,43 zł. Sąd ocenił, że ewentualny układ nie zostanie wykonany, gdyż dłużnik nie jest w stanie ponieść nawet wydatków w samym postępowaniu restrukturyzacyjnym i na bieżącą działalność i ma to charakter trwały. Postanowieniem z dnia 26.11.2019r. Sąd Rejonowy w O.w sprawie VGU (...) ogłosił upadłość spółki. (postanowienie SR w O. z dnia 5.09.2017r. sygn. akt V GRu (...))z uzasadnieniem, k. 361-369, zażalenie, k. 57-66, 370, 371, 372-373, 374, 375, 376, 377-378, , 379-388, 381-382, 383, postanowienie SO wO. z dnia 22.11.2017r. z uzasadnieniem sygn. akt V Gz (...), k. 384-393, postanowienie SR w O. z dnia 10.06.2019r. sygn. akt V Gru (...), k. 78-82, z dnia 26.11.2019r. w sprawie VGU (...), k. 84, spis wierzytelności w sprawie V Gru (...), wniosek dłużnika o otwarcie postępowania upadłościowego, k. 109-113, 132-188).

Wartość rynkowa 1m² lokali użytkowych znajdujących się w budynku przy ulicy (...) w O. w czerwcu 2020r. kształtowała się w granicach od 8.220 zł do 9.740 zł (operaty szacunkowe, k. 190-209). Pozwany przedstawił wycenę przewłaszczonej na zabezpieczenie nieruchomości według cen na I kwartał 2017r. na kwotę od 855.000 zł do 885.000 zł (operaty szacunkowe, k. 437-460, 461- 475).

Przed wniesieniem pozwu, nieruchomość będąca przedmiotem postępowania została przez Spółkę wydana pozwanemu (okoliczność bezsporna). W spisie inwentarza w postępowaniu upadłościowym z lipca 2020r. i jego uzupełnieniu z września 2020r., nie ujawniono posiadania z tytułu użyczenia lokalu z prawem korzystania z niego (spis inwentarza, k.240-243, wartość inwentarza, k. 245, arkusz spisu z natury, k. 501-502).

W toczącym się aktualnie postępowaniu upadłościowym została sporządzona lista wierzytelności na łączną sumę 15.478.427,11 zł (lista wierzytelności, k. 561)

Sąd zważył, co następuje:

W świetle ustalonych okoliczności faktycznych sprawy powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd oparł na przedłożonych w sprawie dokumentach, których wiarygodność nie została skutecznie podważona przez strony.

Spór między stronami sprowadzał się do rozstrzygnięcia kwestii, czy na gruncie sprawy zostały spełnione przewidziane w art. 527 k.c. przesłanki uznania za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości umowy przeniesienia własności nieruchomości- przewłaszczenia na zabezpieczenie zawartej między pozwanym R. P., a dłużnikiem Przedsiębiorstwem Budownictwa (...) Sp. z o.o. w O. reprezentowanym przez M. P. (ojca pozwanego) i w konsekwencji przesłanki do wydania nieruchomości.

Dokonując merytorycznej oceny zgłoszonego powództwa, należy przede wszystkim wskazać, iż zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Stosownie do § 2 omawianego artykułu czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 3 k.c.).

W myśl art. 527 § 1 k.c. przesłankami skargi paulińskiej są, zatem: 1) istnienie po stronie wierzyciela wierzytelności, 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela, 3) uzyskanie w wyniku tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią, 4) istnienie po stronie dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzyciela,

5) wiedza bądź możliwość dowiedzenia się przez osobę trzecią, uzyskującą korzyść majątkową, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela oraz 6) działanie osoby trzeciej w złej wierze.

Wskazane wyżej przesłanki muszą być spełnione łącznie, aby wierzyciel mógł skorzystać z żądania uznania czynności prawnej za bezskuteczną. Korzystanie ze skargi paulińskiej wymaga zasadniczo istnienia wierzytelności podlegającej ochronie. Co istotne, to na wierzycielu (powodzie) – zgodnie z regułą określoną w art. 6 k.c. – spoczywa ciężar udowodnienia wystąpienia wszystkich przesłanek uzasadniających skargę paulińską.

Należy tu jednak zaznaczyć, że ustawodawca w art. 528 k.c., dokonał modyfikacji powyższych zasad, wprowadzając dodatkową regułę, zgodnie z którą jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Istnienie i wymagalność wierzytelności pieniężnych objętych skargą paulińską zostały wykazane dokumentami urzędowymi w postaci spisu wierzytelności w postępowaniu układowym, z którymi prawo łączy domniemanie autentyczności i prawdziwości (art. 244 k.p.c.). Należy, zatem stwierdzić, że wierzytelności, o których ochronę występuje strona powodowa istnieją i są wymagalne.

Oceniając zaistnienie po stronie dłużnika dalszych przesłanek skargi paulińskiej, a zatem świadomego dokonania przez niego czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli należy zwrócić uwagę, że samo pojęcie dokonania przez dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli zdefiniowane zostało w § 2 cytowanego wyżej art. 527 k.c. Co ważne do zastosowania tego przepisu nie jest konieczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego i przeprowadzenie nieskutecznej egzekucji (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 6 grudnia 1996 r., I ACr 853/96,) ani ogłoszenie upadłości dłużnika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 września 1998 r., III CKN 612/97, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98). Wystarczy wykazanie, że wobec stanu majątku dłużnika niemożliwe jest zaspokojenie wierzytelności skarżącego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98). Zgodnie ze stanowiskiem doktryny, jak też orzecznictwa, niewypłacalność dłużnika oznacza taki stan jego majątku, wykazany wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami k.p.c. nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej od dłużnika (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 listopada 1997 r. I ACa 737/97).

Pokrzywdzenie wierzyciela nie musi być przy tym objęte zamiarem dłużnika (wyjątek art. 530 kc), a wystarczy natomiast, żeby dłużnik owo pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Ponadto świadomość pokrzywdzenia wierzyciela musi istnieć w chwili dokonywania czynności prawnej, choć jednocześnie nie musi dotyczyć osoby konkretnego wierzyciela, gdyż wystarczy świadomość pokrzywdzenia wierzycieli w ogóle (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10.01.1995 r. o sygn. akt: AGr 1014/94, OSP 1995 r., nr 10, poz. 206).

Ciężar dowodu świadomości dłużnika spoczywa w takiej sytuacji na wierzycielu i to wierzyciel musi wykazać, że dłużnik wiedział o istnieniu wierzyciela oraz, że znał skutek dokonywanej przez niego czynności w postaci usunięcia z jego majątku aktywów nadających się do zaspokojenia. Na tej podstawie można opierać domniemanie faktyczne, że miał on przy - założeniu przeciętnego rozeznania - świadomość pokrzywdzenia wierzyciela.

Okoliczności ustalone w sprawie nie pozostawiają wątpliwości co do tego, iż działanie dłużnika cechowała świadomość pokrzywdzenia wierzyciela w rozumieniu powołanych wcześniej przepisów, nie zostały zaś w toku postępowania przedstawione jakiegokolwiek okoliczności, które tę oczywistą sytuację miałyby poddawać w wątpliwość. Przede wszystkim nie ulega wątpliwości, iż w dniu 19.05.2017r. czyli na dzień dokonania zaskarżonej czynności prawnej, dłużnik wiedział o istnieniu wierzycieli, co wynika wprost ze złożonego 6 dni później wniosku o otwarcie postępowania układowego. W tym stanie rzeczy nie sposób uznać, by reprezentujący Spółkę Prezes Zarządu nie miał świadomości co do tego, że wyzbycie się składnika majątku o znaczącej z punktu widzenia efektywnej egzekucji wartości, spowoduje zmniejszenie szans na skuteczne zaspokojenie roszczeń wierzycieli. Co więcej, pozwany nie wykazał, że pożyczka udzielona upadłej spółce została przeznaczona na spłatę wierzycieli. Niewątpliwie, żaden z wierzycieli skarżących

postanowienie SR w O.z dnia 5.09.2017r. sygn. akt V GRu (...) nie wspomniał, by jego wierzytelność została zaspokojona na skutek zaciągnięcia przez Spółkę pożyczki.

Wskazane powyżej okoliczności świadczą o działaniu dłużnika ukierunkowanym na pokrzywdzenie wierzycieli. W ocenie Sądu, M. P. działał nie tylko ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, ale bezpośrednio z zamiarem jego pokrzywdzenia. Dłużnik musiał zdawać sobie sprawę, że postępowaniem układowym lub upadłościowym zostanie objęty właśnie ten składnik majątku, dlatego w celu utrudnienia bądź też uniemożliwienia zaspokojenia wierzycieli z nieruchomości przekazał własność nieruchomości na rzecz syna. Na działanie ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli wpływa także fakt, że pożyczka od początku nie była spłacana, nieruchomość została wydana pozwanemu jeszcze przed ogłoszeniem upadłości, pozwany nie zgłosił swojej wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. W takich okolicznościach, wyłącznym celem zawarcia umowy z 19.05.2017r. było wyłączenie przedmiotowego lokalu spod postępowania układowego i upadłościowego. W art. 527 § 2 k.c. chodzi o niewypłacalność dłużnika, czyli aktualny brak możliwości wywiązania się z zobowiązań finansowych. „Niewypłacalność w wyższym stopniu” oznacza z kolei, że w zasadzie każde istotne, bez względu na jego rozmiar, powiększenie niewypłacalności stanowi pokrzywdzenie wierzycieli, niewypłacalność zaś nie musi ulec powiększeniu o całą wartość przedmiotu czynności prawnej dokonanej przez dłużnika.

Czynność prawna dłużnika musi stanowić warunek jego niewypłacalności. Dokonana przez dłużnika umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie jest niewątpliwie jedną z przyczyn większej jego niewypłacalności. O niewypłacalności dłużnika w niniejszej sprawie świadczy, że nieruchomość była istotnym spieniężalnym i realnie egzekwowalnym składnikiem majątku (co jest okolicznością bezsporną).

Mając na uwadze, że pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie tylko według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia, czyli wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej (por. wyrok SN z 2001.03.22, sygn. akt V CKN 280/00, opubl. LEX nr 52793), stwierdzić należy, iż skoro do chwili obecnej wierzyciele w toku upadłości nie zostali zaspokojeni, są oni nadal pokrzywdzeni.

Reasumując, stwierdzić należy, iż tak okoliczności jak i realia niniejszej sprawy w pełni potwierdzają zasadność roszczenia ze skargi pauliańskiej określonej w art. 527, 528 i 529 k.c. w odpowiednim powiązaniu z przepisami prawa upadłościowego odwołującymi się do skargi pauliańskiej. (art. 131 pr. upadł.)

Z pewnością również w wyniku tej czynności prawnej osoba trzecia –syn reprezentujące dłużnika Prezesa Zarządu– R. P. uzyskał korzyść majątkową, która polega na uzyskaniu prawa własności przedmiotu majątkowego w postaci nieruchomości lokalowej. Bezspornie prawo własności nieruchomości posiada istotną wartość majątkową. Uzyskanie korzyści majątkowej przez osobę trzecią winno stanowić bezpośrednią konsekwencję czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli. Wystarczy w tym zakresie wykazanie, że wskutek czynności dłużnika osoba ta nabyła rzecz lub prawo albo też została zwolniona z obowiązku, co spowodowało równocześnie zmianę w majątku dłużnika prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli (post. SN z 7.12.1999 r., I CKN 287/98, Legalis). Z perspektywy definicji korzyści majątkowej w rozumieniu art. 527 k.c. nie ma znaczenia, czy prowadząca do pokrzywdzenia wierzyciela czynność dłużnika z osobą trzecią ma charakter nieodpłatny czy odpłatny, a nawet wzajemny. Korzyścią majątkową osoby trzeciej jest także korzyść uzyskana w wyniku spełnienia własnego świadczenia z umowy wzajemnej, np. gdy w zamian za rzecz nabytą od dłużnika osoba trzecia płaci cenę odpowiadającą wartości rynkowej tej rzeczy (K. Mularski, Skarga pauliańska, s. 7; wyr. SA w Gdańsku z 28.10.1999 r., III ACa 638/99, Legalis). W art. 527 k.c. nie chodzi bowiem o korzyść majątkową w sensie potocznym, utożsamianą np. z nabyciem rzeczy za cenę niższą od wartości tej rzeczy (w takim przypadku za korzyść uważa się różnicę między wartością rynkową rzeczy a zapłaconą ceną). Korzyścią majątkową w rozumieniu art. 527 k.c. jest nabycie przez osobę trzecią prawa majątkowego, przedstawiającego pewną wartość, przy czym cena nabycia ma drugorzędne znaczenie (wyr. SA w Gdańsku z 22.4.2015 r., V ACa 860/14, Legalis; wyr. SA w Łodzi z 23.5.2014 r., I ACa 1285/13, Legalis). Relacja między wartością rynkową rzeczy a ceną jej nabycia powinna być badana w kontekście związku przyczynowego między zaskarżoną czynnością prawną a niewypłacalnością dłużnika.

Mając powyższe na uwadze, Sąd oddalił wniosek dowodowy powoda o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości uznając, że dowód ten nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Okoliczność, że w wyniku czynności przewłaszczenia na zabezpieczenie doszło do pokrzywdzenia wierzycieli została już wykazana wyżej. W tym miejscu należy dodać, że Spółka rozporządziła cennym składnikiem swojego majątku wartym na dzień dokonania czynności co najmniej 855.000 zł uzyskując w zamian kwotę 340.000 zł tytułem pożyczki, którą przeznaczyła na bliżej niesprecyzowane wydatki bieżące. To zestawienie świadczy o tym, że na skutek dokonania zaskarżonej czynności, Spółka w zamian za swoje świadczenie nie uzyskała ekwiwalentu, który znalazł się w jej majątku lub został wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli.

W ocenie Sądu okoliczności, w jakich doszło do zawarcia zaskarżonej czynności prawnej jednoznacznie wskazują, że została spełniona także kolejna przesłanka skargi pauliańskiej w postaci wiedzy osoby trzeciej o działaniu dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli lub możliwości uzyskania wiedzy w tym przedmiocie przy dołożeniu należytej staranności. Już raport z badania sprawozdania finansowego (...) Sp. z o.o. w O. za rok obrotowy 2016, z którym pozwany się zapoznał, powinien wzmocnić czujność R. P. w zakresie sytuacji finansowej Spółki. Ta czujność powinna skutkować szczegółowym zapoznaniem się z sytuacją finansową Spółki przed zawarciem kwestionowanej umowy. Pozwany przy dołożeniu należytej staranności miał sposobność to zrobić, gdyż do zawarcia umowy doszło na 6 dni przed złożeniem wniosku o postępowanie upadłościowe, więc można zasadnie zakładać, że dokumentacja stanowiąca załączniki do wniosku była już przygotowana. Należy jednak zaznaczyć, że pozwany uzyskał korzyść majątkową, jako osoba będąca w rozumieniu art. 527 § 3 k.c., w bliskim stosunku z dłużnikiem (Prezesem Zarządu Spółki reprezentującym Spółkę). Tak więc istnieje ustawowe domniemanie wynikające z powołanego przepisu, że pozwany wiedział, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, którego nie obalił.

Nadto zgodnie z normą art. 528 k.c., jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Przepis ten wprowadza, zatem daleko idące ułatwienie dla wierzyciela chcącego skorzystać z ochrony pauliańskiej w przypadku, gdy czynność prawna dłużnika i osoby trzeciej miała charakter nieodpłatny. W tej sytuacji wierzyciel nie musi wykazywać wymienionej okoliczności a osoba trzecia nie może bronić się przez wykazanie, że nie wiedziała lub nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzycieli. Ponieważ nie ulega wątpliwości w niniejszej sprawie, iż zaskarżona czynność tj. umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie, jest czynnością nieodpłatną, czynienie rozważań, co do istnienia po stronie pozwanego wiedzy o sytuacji finansowej dłużnika w chwili darowizny jest zbędne. Zgodnie z jednolitą linią orzecniczą Sądu Najwyższego umowa fiducyjna towarzysząca umowie pożyczki ma charakter nieodpłatny (np. wyrok SN z dnia 24.09.2015r., V CSK 667/14, postanowienie SN z dnia 30.05.2019r., V CSK 543/18). Przyjęto, że większość czynności fiducjarnych, dokonywanych w celu zabezpieczenia określonej wierzytelności, stanowią czynności nieodpłatne, które tworzą dla beneficjenta rozporządzenia stan zabezpieczenia spowodowany czasowym nabyciem prawa. Podstawowe znaczenie ma treść odpowiedniego pactum fiduciae. W okolicznościach niniejszej sprawy nie ma wątpliwości, że uprawniająca do pobierania prowizji i odsetek umowa pożyczki zawarta przez pozwanego ze (...) Sp. z o.o. miała charakter odpłatny, natomiast towarzyszące umowie pożyczki przewłaszczenie na zabezpieczenie nie miało takiego charakteru.

Nie może odnieść także skutku zarzut pozwanego, że Sąd orzekający w niniejszej sprawie jest związany ustaleniami ujętymi w uzasadnieniu postanowienia Sądu Okręgowego w O. z dnia 22.11.2017r. sygn. akt VGz (...), gdyż moc wiążąca wyroku dotyczy związania jego treścią, nie zaś uzasadnieniem. O istnieniu stanu powagi rzeczy osądzonej rozstrzyga nie tylko sama tożsamość stron, występujących w poprzednim postępowaniu, choćby w odmiennych rolach procesowych, ale równocześnie tożsamość podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia. Dopiero łączne wystąpienie tych przesłanek przesądza o istnieniu powagi rzeczy osądzonej. Porównując strony, podstawy faktyczne i prawne obu postępowań, należy wywieść stanowczy wniosek, że w przedmiotowym postępowaniu nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej w zakresie ustaleń Sądu dokonanych w sprawie VGz (...).

Jeżeli czynność upadłego została uznana za bezskuteczną, to, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości (art. 134 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe).

Biorąc pod uwagę przytoczone powyżej okoliczności oraz wykazanie przez powoda wszystkich przesłanek, Sąd zgodnie z art. 527 § 1, § 2, art. 528 k.c. w zw. z art. 131 i art. 134 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe, uwzględnił powództwo w całości, o czym orzekł w pkt I i II sentencji wyroku.

O kosztach procesu orzeczono w punkcie IV na podstawie przepisu art. 98 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu) .

Powód poniósł koszty procesu w kwocie 10.877,00 zł, na które składają się: opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych, opłata od zażalenia w kwocie 60 zł a także koszty związane z wynagrodzeniem profesjonalnego pełnomocnika w kwocie 10.800 złotych (§ 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. Dz.U. 2018 poz. 265).

W związku w tym, że powód był zwolniony od opłaty od pozwu, Sąd w pkt III wyroku, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, nakazał ścignąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Olsztynie) kwotę 80.116,60 zł (5% wartości przedmiotu sporu- 1.602.332,00 zł)